

N:o 10.

Ank. till Riksd. kansli den 10 maj 1897, kl. 12 midd.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner dels om bestämmande af en gemensam dag för val af riksdagsmän i Andra Kammaren, dels ock om vissa ändringar i riksdagsordningens bestämmelser i fråga om val till Andra Kammaren.

Till konstitutionsutskottet har Andra Kammaren hänvisat en af herr *V. Wallmark* väckt motion, n:o 151, deruti motionären hemställt, att Riksdagen måtte till hvilande i grundlagsenlig ordning antaga den ändring af riksdagsordningen, att val af riksdagsman i Andra Kammaren skulle verkställas andra söndagen eller, om Riksdagen så funne lämpligare, andra lördagen i september månad näst före början af de tre år, för hvilka valen gälde; och har motionären öfverlemnadt åt konstitutionsutskottet att, om det biträdde hufvudtanken i förslaget, verkställa den närmare formuleringen af den åsyftade grundlagsändringen.

Likaledes har Andra Kammaren till konstitutionsutskottet hänvisat en af herr *E. A. Linellblad* väckt motion, n:o 22, om skrifvelse till Kongl.

Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till sådana ändringar i riksdagsordningens bestämmelser i fråga om val af riksdagsmän i Andra Kammaren, hvarigenom vissa i motionen antydda brister beträffande stadgandena om valprotokollens formulering och insändande samt förfarandet med valsedlarne måtte kunna undanrödjas eller väsentligen minskas.

Frågan om bestämmandet af en för hela riket gemensam dag för val af riksdagsmän i Andra Kammaren har vid åtskilliga tillfällen varit föremål för Riksdagens pröfning. Vid behandlingen af de förslag, som i detta afseende blifvit framställda, har det städse allmänt erkänts, att det skulle vara i flera afseenden fördelaktigt, om en gemensam valdag kunde bestämmas, men beträffande hvarje dag, som blifvit dertill föreslagen, har alltid från någon sida anmärkts, att den föreslagna dagen vore af en eller annan anledning mindre passande, och hittills har man ej kunnat enas om någon dag, som skulle befinnas lämplig till valdag för hela riket.

Utskottet kan ej annat än dela den vid åtskilliga tillfällen uttalade åsigten, att införandet af en gemensam valdag, hvilket nu åter blifvit ifrågasatt, otvifvelaktigt skulle i åtskilliga hänseenden medföra fördelar. Vid riksdagen 1887, då konstitutionsutskottet med anledning af i ämnet väckt motion uti sitt betänkande n:o 8 framlade förslag till antagande af en för land och stad gemensam valdag, yttrade utskottet, sedan det antydt önskvärdheten deraf, att riksdagsmannavalen omfattades med lifligare intresse, än dithills i allmänhet varit fallet, bland annat: »Erfarenheten har otvetydigt lemnat det vittnesbörd, att deltagandet är allmännare i de val, hvartill förberedelserna i god tid tagit sin början, och den omständighet, att valdagen är i lagen bestämd, kan, enligt utskottets åsigt, icke undgå att tidigare än eljest fasta valmännens uppmärksamhet på det stundande valet. En sådan bestämmelse skulle vidare förekomma det understundom inträffande fall, att valet utsattes till en för valmännen olämplig dag, och de olägenheter, som emellanåt försports af valens sena eller ofullständiga kungörande, skulle försvinna eller åtminstone i väsentlig mån minskas». Till dessa skäl kommer ytterligare den omständigheten, att införandet af bestämmelse om en för land och stad gemensam valdag skulle medföra, att den valagitation, som med mer eller mindre styrka

nu i regel pågår under större delen af valtiden, skulle blifva till tid och omfattning betydligt begränsad; och ett dylikt förhållande måste utskottet betrakta såsom en ganska stor vinst.

Såsom bevis på att idén om en gemensam valdag förut vunnit tillslutning inom Riksdagen, vill utskottet erinra derom, att vid 1884 års riksdag ett af konstitutionsutskottet med anledning af motion i frågan framlagdt förslag, i syfte att till gemensam valdag för landsbygden bestämma andra måndagen i juli månad, af båda kamrarne antogs att hvilatill vidare grundlagsenlig behandling. Orsaken, hvarför detta förslag vid 1885 års riksdag af Andra Kammaren förkastades, torde vara att söka i den uppfattningen, att den föreslagna dagen ej vore fullt lämplig.

Den erfarenhet, man vunnit från de föregående tillfällen, denna fråga varit föremål för behandling, torde väl bidra att minska svårigheten att slutligen finna den dag, som för de olika delarne af landet vore mest passande till gemensam valdag. Då det emellertid lär vara uppenbart, att det icke är möjligt att finna någon dag, beträffande hvilken icke från en eller annan del af vårt vidsträckta land någon anmärkning skulle kunna framställas, bör man fasthålla dervid, att, om man verkligen önskar komma till något resultat i frågan, man bör se saken i stort och icke tillmätta mindre betydande lokala förhållanden någon afgörande vikt. En del af de anmärkningar, som emot olika föreslagna dagar blifvit framställda, äro för öfrigt af så ringa betydelse, att de af sig sjelfva skulle förfalla, derest en gemensam valdag blefve antagen, enär denna säkerligen komme att betraktas såsom en nationel bemärkelsedag, hvilken lång tid i förväg blefve af de valberättigade anslagen för det ändamål, hvartill den blifvit bestämd.

Herr Wallmark har nu föreslagit, att andra söndagen eller, om så finnes lämpligare, andra lördagen i september skulle bestämmas till valdag. Med motionären är utskottet så till vida ense, att september månad måste anses såsom den, till hvilken, med hänsyn till förhållandena såväl i städerna som på landsbygden, en *gemensam valdag* lämpligast bör förläggas; dock torde särskildt beträffande städerna ett större deltagande i valet vara att förvänta, om detsamma utsättes till någon af de sista dagarne i månaden.

Beträffande åter frågan, hvilken veckodag som skulle antagas till gemensam valdag, vill utskottet först och främst i fråga om förslaget att här till bestämma en söndag erinra derom, att konstitutionsutskottet vid 1891 års riksdag uti sitt betänkande n:o 9 i denna fråga anmärkt, att emot

en sådan anordning alltid anförts stora betänkligheter, och detta äfven från deras sida, som förfäktat lämpligheten af en gemensam valdag. Många skulle nemligen på grund af sin religiösa öfvertygelse anse sig ej kunna deltaga i riksdagsmannaval, som anställdes å söndag, och valförrättare, som kunde hysa dylika betänkligheter, skulle mot sin öfvertygelse blifva tvungna att då tjenstgöra. Redan enligt gällande bestämmelser kunde visserligen riksdagsmannaval utsättas att förrättas å söndag, men med införande i grundlagen af det föreslagna stadgandet skulle möjlighet saknas för valförrättaren att utsätta annan dag, äfven om han visste, att inom valkretsen en bestämd mening vore rådande mot valets förrättande å söndag. Ett dylikt stadgande skulle säkerligen på många ställen inom landet uppväcka missnöje. I öfrigt vore det tvifvelaktigt, huruvida möjlighet förefunnes att å söndag förlägga valen till sådan tid, att gudstjensten derigenom icke stördes eller hindrades. Redan å landsbygden skulle detta säkerligen ofta vara förenadt med stora svårigheter, och hvad anginge städerna och i synnerhet de större städerna, skulle det icke ens låta sig göra, då tiden för valen derstädes måste utsträckas öfver en stor del af dagen, om valmännen skulle beredas tillfälle att få afgifva sina röster och få göra det på ett för dem lämpligt sätt. Vid 1892 års riksdag, då frågan att bestämma viss söndag till gemensam valdag åter upptagits, förklarade konstitutionsutskottet sig vidhålla den 1891 uttalade uppfattningen; och något skäl att nu frångå densamma har utskottet ej funnit vara förebragt.

Den bland veckans öfriga dagar, som synes mest lämplig till gemensam valdag, är otvifvelaktigt lördagen, och invändningen, att å denna dag bruka hållas torgdagar och dylikt, som kunde hindra landtbefolkningen att deltaga i ett till sådan dag utsatt val, torde ej få någon praktisk betydelse, sedan i grundlag blifvit bestämdt, att de hvart tredje år förekommande allmänna riksdagsmannavalen skulle företagas å en viss angifven dag.

Sedan utskottet sålunda kommit till det resultat, att det ansett sig böra förorda införande af den bestämmelse, att sista lördagen i september antages till gemensam valdag för såväl landsbygden som städerna, har den frågan kommit under öfverläggning, huruvida i de valkretsar, der valen ske genom elektor, utseendet af dessa skulle ega rum å den gemensamma valdagen, eller om å densamma skulle företagas den förrättning, dervid elektorerna afgifva sina röster. Det förslag till införande af gemensam valdag, hvilket 1884 förklarades hvilande, afsåg, att å denna

dag skulle verkställas dels de omedelbara valen, dels ock elektorsvalen; och ehuru konstitutionsutskottets vid 1887 års riksdag framlagda förslag till gemensam valdag äfvensom derefter i ämnet väckta motioner ej afsett elektorsvalet, utan endast sjelfva riksdagsmannavalet, håller utskottet före, att, då den ifrågasatta förändringen har till syfte att åstadkomma ett liffigare deltagande i valen från de valberättigades sida, jemväl elektorsvalen böra å den gemensamma valdagen företagas.

I sammanhang härmed har utskottet ansett lämpligt föreslå, att föreskrift meddelas, att elektorerna skola till riksdagsmannaval sammanträda tidigast å åttonde, senast å fjortonde dagen från den dag de blifvit utsedda, äfvensom att vid omedelbara val i valkretsar, som bestå af flera kommuner, rösternas sammanräkning skall ega rum å fjortonde dagen efter valdagen.

De §§ i riksdagsordningen, hvilka beröras af de nu förordade förändringarna och sålunda i händelse af beslut i denna rigtning måste ändras, äro §§ 15, 16 och 18.

I § 16 riksdagsordningen har utskottet funnit skäligt att jemväl föreslå en annan förändring. I slutet af dess tredje moment förekommer bestämmelsen »och skola för rösternas sammanräknande och fullmagts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollen insändas — —». Den här inryckta erinran om fullmagts utfärdande är på detta ställe fullkomligt öfverflödig, enär § 17 innehåller bestämmelse om, hvilken som skall anses lagligen vald, samt § 20 föreskrifver, att fullmagt skall ofördröjligen utfärdas för den valde. Orden: *och fullmagts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit*, böra således utgå ur tredje momentet af § 16, såsom här obehöfliga.

Slutligen har utskottet ansett sig böra föreslå, att de olika momenten i §§ 15 och 16 riksdagsordningen, i likhet med hvad som egt rum med åtskilliga andra paragrafer i riksdagsordningen, förses med ordningsnummer, bland annat på den grund, att första momentet af § 15 redan är i § 13 riksdagsordningen åberopadt under till siffran angifvet nummer.

De brister i riksdagsordningens stadganden om val till Andra Kam-maren, hvilka herr Lindblad i sin motion önskar undanröjda, angifvas vara:

dels att inga föreskrifter finnas för formuleringen af de valprotokoll, hvilka vid omedelbara val skola insändas till domhafvande eller magistrat;
dels att valförrättare ej är uttryckligen berättigad att infordra felande valprotokoll; och

dels att föreskrifter saknas om valsedlarnes tillvaratagande och för-varing.

Vid åtskilliga tillfällen hafva inom Riksdagen förslag blifvit väckta i det syfte, som i herr Lindblads nu ifrågavarande motion angifves, men dessa hafva alltid fallit i Första Kam-maren. Andra Kam-maren har der-emot vid tre särskilda tillfällen, åren 1888, 1891 och 1893, uttalat sig för skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om revision af riksdags-ordningens valbestämmelser.

Beträffande först frågan om valprotokollens formulering, har herr Lindblad anmärkt, att den omständigheten, att bestämmelser härom ej finnas gifna, antagligen vore orsaken dertill, att valprotokollen så ofta innefattade otydlighet, som föranledde kasserandet af ett större eller min-dre antal röster, hvartill komme, att uppfattningen, huru ett valprotokoll rätteligen borde formuleras, vore ganska olika, i det att protokollens orda-lydelse af vissa valförrättare underkastades strängare kritik än utaf andra. Dessa olägenheter skulle enligt motionärens tanke förekommas eller vä-sentligen minskas, om formulär till valprotokoll utarbetades och öfver-lemnades till kommunalstäm-mornas ordförande.

I likhet med herr Lindblad anser utskottet, att fastställande af for-mulär för valprotokoll skulle vara ett synnerligen praktiskt sätt att för vederbörande underlätta det rigtiga affattandet af dessa protokoll, men utskottet håller före, att denna bestämmelse bör utsträckas så, att formu-lär böra fastställas icke blott för protokoll öfver omedelbara val, utan jemväl för protokoll öfver elektorval. Att i riksdagsordningen intaga sådana specialbestämmelser som formulär till valprotokoll anser utskottet emellertid ej lämpligt, utan vill föreslå, att fastställandet af dylika for-mulär öfverlemnas till Kongl. Maj:t, och att i §§ 16 och 18 riksdags-

ordningen endast intages en bestämmelse, att protokollen böra affattas i enlighet med sålunda af Kongl. Maj:t fastställda formulär.

Blanketter till valprotokoll enligt dessa formulär skulle genom Konungens befallningshafvande öfverlemnas till vederbörande, hvarjemte formulären naturligen komme att intagas i Svensk Författningssamling.

Den andra af herr Lindblad framställda anmärkningen, om behof af förbättrade stadganden angående riksdagsmannaval, afser att förekomma, det i en valkrets, som består af flera kommuner, de kommunala myndigheterna genom uraktlåtenhet att insända valprotokoll förorsaka, att de valberättigade inom en kommun beröfvas inflytande på valet. Förslag hafva vid flera tillfällen blifvit framställda i syfte att förekomma försumlighet i detta hänseende, och särskildt torde här böra påpekas, att Andra Kamraren två gånger — 1889 och 1892 — uttalat sig för det af herr Lindblad förordade stadgandet, att valförrättare skulle åläggas infordra felande valprotokoll.

Utskottet anser emellertid af flera orsaker ett införande af en dylik bestämmelse ej vara att förorda. De fall, då insändande af valprotokoll helt och hållet försummas, torde vara ytterligt sällsynta, hvaremot med nu gällande bestämmelser det oftare lärer inträffa, att protokoll inkomma ofullständiga eller felaktiga och på denna grund ej kunna tagas i betraktande vid rösternas sammanräkning. Utskottet anser af denna orsak, att, om den föreslagna bestämmelsen skulle införas, densamma konsekvent borde utsträckas derhän, att valförrättaren äfven skulle ega att infordra nya protokoll i stället för ofullständiga eller felaktiga sådana. Emot en sådan bestämmelses införande kan dock anmärkas, dels att valförrättaren derigenom skulle komma i en sådan ställning, att han först skulle underkasta de inkomna protokollen en förberedande granskning och sedan på nytt vid röstsammanräkningen pröfva deras giltighet, dels ock att det kunde leda till oformlighet, om å landet olika personer förvaltade domarembetet, då den förberedande granskningen egde rum, och den dag, röstsammanräkningen skedde, samt dessa hade olika åsigter beträffande ett valprotokolls giltighet.

Om man detta oaktadt anser, att ett dylikt stadgande bör införas, skulle emellertid ganska stora svårigheter uppstå vid bestämmande af dess omfattning. Huru många gånger skulle t. ex. ett föreläggande förnyas, om det ej blefve åttlydt, och huru skulle de påföljder

bestämmas, utan hvilka ett föreläggande blefve kraftlöst emot en möjligen tredskande?

Då det dessutom emot införande af en sådan bestämmelse som den nu omhandlade kan anmärkas, att valförrättningens afslutande derigenom skulle fördröjas, samt det syfte, som nu är i fråga, eller beredande af bästa möjliga garantier för samtliga de afgifna rösternas inflytande på valet, torde kunna, särskildt om den af utskottet här ofvan förordade bestämmelsen om fastställande af formulär till valprotokoll blifver antagen, i väsentlig mån uppnås genom införande af några vida enklare bestämmelser, har utskottet ansett sig ej böra i detta afseende förorda annat, än att i § 18 riksdagsordningen intages föreskrift, att i kungörelse om omedelbart val i valkrets, som utgöres af två eller flera kommuner, äfven bör tillkännagifvas dagen för rösternas sammanräknande och erinras om valprotokollens ofördröjligen insändande till valförrättaren.

Slutligen har herr Lindblad föreslagit intagande i riksdagsordningen af föreskrift, att valsedlarne skola tillvaratagas och förvaras, till dess valets giltighet blifvit vederbörligen afgjord.

Oaktadt en sådan bestämmelse för närvarande ej finnes i riksdagsordningen, torde det dock vara en vid riksdagsmannaval ganska allmänt tillämpad praxis att förvara valsedlarne, till dess valet vunnit laga kraft eller i händelse af besvär blifvit upphäfdt; och ett dylikt förfaringsätt är redan föreskrifvet i den af Kongl. Maj:t den 8 november 1889 fastställda valordning för Stockholms stad. Då det tydligen ofta måste vara af stor vikt att, när ett riksdagsmannaval blifvit öfverklagadt, hafva tillgång till de afgifna valsedlarne, har utskottet ansett sig böra förorda införandet af bestämmelse om valsedlarnes förvarande, till dess giltigheten af valet blifvit afgjord. Detta förfaringsätt bör naturligtvis utsträckas att gälla äfven för val till Första Kammaren, och föreskriften derom torde därför böra inflyta i § 25 riksdagsordningen, som innehåller för båda kamrarne gemensamma bestämmelser angående valsedlarne.

De af utskottet nu med anledning af herr Lindblads motion förordade förändringar i riksdagsordningens föreskrifter angående val af riksdagsmän torde ej vara af den beskaffenhet, att Riksdagen bör, för utar-

betande af förslag till deraf föranledda ändringar i riksdagsordningens nuvarande lydelse, hänvända sig till Kongl. Maj:t; utan har utskottet ansett sig böra framlägga förslag till affattning af de paragrafer, hvilka beröras af de ifrågasatta förändringarna.

Vid den behandling, utskottet i nu föreliggande frågor egnat § 16 riksdagsordningen, har behovet af en ytterligare förändring i denna paragraf trädt i dagen.

Ordalagen af det i början af tredje momentet intagna stadgandet: »Kommuner, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega dock begagna det omedelbara valsättet, derest flertalet af de röstberättigade så beslutar», hafva under det sist förflutna året gifvit anledning till försök att få denna bestämmelse så tolkad, att flera än hälften af *samtliga röstberättigade* skulle rösta för användandet af det omedelbara valsättet, för att beslut härom skulle kunna anses fattadt.

Meningen med detta stadgande lærer emellertid uppenbart hafva varit den att åt de röstberättigade i en valkrets på landet eller i en valkrets, bestående af flera städer, bereda möjlighet att på vanligt sätt, d. v. s. genom flertalet afgifna röster, besluta sig för användandet af det omedelbara valsättet, såsom jemväl framgår af ett längre ned begagnadt uttryck, då det heter, att Konungens befallningshafvande utfärdar kungörelse om utgången, »efter thy som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag».

Då dessutom något skäl ej förefinnes att för fattande af ett dylikt beslut fordra majoritet bland samtliga röstberättigade, anser utskottet, att den antydda tvetydigheten bör undanrödjas derigenom att momentets första punkt i formelt afseende bringas i öfverensstämmelse med stadgandet i den derpå följande punkten.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa:

1:o) att Riksdagen måtte i anledning af herr Wallmarks förevarande motion antaga följande förslag till ändrad lydelse af §§ 15, 16 och 18 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

(Nuvarande lydelse.)

§ 15.

Val till riksdagsmän i Andra Kammaren verkställas inom *Septem-ber månads utgång* näst före *början af* de tre år, för hvilka valen gälla.

Förordnar Konungen nya val eller afgår eljest riksdagsman för Andra Kammaren innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit, verkställas ofördröjligen inom den valkrets, som utsett den afgångne, nytt val för den återstående tiden.

§ 16.

Å landet väljes riksdagsman medelst elektor. För hvarje kommun utses inför kommunalstämmans ordförande en elektor och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af ett tusen. Dessa elektor sammanträda till riksdagsmannaval inför domhafvanden i den domsaga, till hvilken valkretsen hör, eller, om två domsagor äro förenade till en valkrets, inför domhafvanden i den af dessa domsagor, hvilken den största folkmängden eger.

I de valkretsar, som bestå af två eller flera städer, utses inför

(Föreslagen lydelse.)

§ 15.

1. Val till riksdagsmän i Andra Kammaren verkställas *under året* näst före de tre år, för hvilka valen gälla, *å tid, som i 16 § bestämmes.*

2. Förordnar Konungen nya val eller afgår eljest riksdagsman för Andra Kammaren innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit, verkställas ofördröjligen inom den valkrets, som utsett den afgångne, nytt val för den återstående tiden.

§ 16.

1. Å landet väljes riksdagsman medelst elektor. För hvarje kommun utses inför kommunalstämmans ordförande en elektor och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af ett tusen. Dessa elektor sammanträda *tidigast å åttonde, senast å fjortonde dagen, efter det de blifvit utsedde,* till riksdagsmannaval inför domhafvanden i den domsaga, till hvilken valkretsen hör, eller, om två domsagor äro förenade till en valkrets, inför domhafvanden i den af dessa domsagor, hvilken den största folkmängden eger.

2. I de valkretsar, som bestå af två eller flera städer, utses inför

(Nuvarande lydelse.)

magistraten en elektor för hvarje stad och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af femhundra. Desse elektorer sammanträda till riksdagsmannaval inför magistraten i den stad inom valkretsen, som största folkmängden eger.

Kommuner, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega dock begagna det omedelbara valsättet, derest flertalet af de röstberättigade så beslutar. Då förslag härom af de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat, varder sådant meddeladt Konungens Befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner inforrdar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången, efter thy som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall kan frågan icke förr, än en tid af fem år derefter förflutit, å nyo upptagas. Beslutas åter förändringen, träder den i kraft vid det val, som näst efter en månad från kungörelsens utfärdande inträffar, och gäller för en tid af minst fem år, hvarefter beslut om dess upphörande kan på lika sätt som om dess införande fattas. Vid

(Föreslagen lydelse.)

magistraten en elektor för hvarje stad och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af femhundra. Desse elektorer sammanträda *tidigast å åttonde, senast å fjortonde dagen, efter det de blifvit utsedde*, till riksdagsmannaval inför magistraten i den stad inom valkretsen, som största folkmängden eger.

3. Kommuner, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega dock begagna det omedelbara valsättet, derest flertalet af de röstberättigade så beslutar. Då förslag härom af de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat, varder sådant meddeladt Konungens Befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner inforrdar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången, efter thy som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall kan frågan icke förr, än en tid af fem år derefter förflutit, å nyo upptagas. Beslutas åter förändringen, träder den i kraft vid det val, som näst efter en månad från kungörelsens utfärdande inträffar, och gäller för en tid af minst fem år, hvarefter beslut om dess upphörande kan på lika sätt som om dess införande fattas.

(Nuvarande lydelse.)

de omedelbara valen afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat; och skola för rösternas sammanräknande och fullmagts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollet insändas, för kommunerna å landet till domhafvanden och för städerna till magistraten i den stad, som största folkmängden eger.

I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; och må, der flere riksdagsmän skola utses, staden, på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar. I stad, der magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskildt tillsätta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.

(Föreslagen lydelse.)

Vid de omedelbara valen afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat; och skola för rösternas sammanräknande, hvilket bör ega rum å fjortonde dagen efter valdagen, valprotokollet insändas, för kommunerna å landet till domhafvanden och för städerna till magistraten i den stad, som största folkmängden eger.

Anm. I händelse såväl detta förslag som ock hvad utskottet under punkterna 2:o och 6:o i sin hemställan föreslagit skulle vinna Riksdagens bifall, hopföras de godkända förslagen vid momentets slutliga affattning.

4. I stad, der magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskildt tillsätta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.

5. I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; och må, der flere riksdagsmän skola utses, staden, på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar.

6. Vid riksdagsmannaval, som enligt 15 § mom. 1 ega rum, verkställas så väl elektorsvalen, der me-

(Nuvarande lydelse.)

§ 18.

Konungens Befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra, *med särskild föreskrift att elektorsval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet.* Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringsända.

För kallelse till elektorsval gäller i tillämpliga delar hvad om kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga stadgadt är.

(Föreslagen lydelse.)

§ 18.

delbart valsätt användes, som riksdagsmannavalen, der omedelbart valsätt begagnas, å sista lördagen i September månad.

Konungens Befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för *elektors- och riksdagsmannaval* i kyrkorna kungöra. Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringsända.

Anm. I händelse såväl detta förslag som ock hvad utskottet under punkten 3:o i sin hemställan föreslagit skulle vinna Riksdagens bifall, införes här efter vid styckets slutliga affattning följande tillägg: I kungörelse om omedelbart val i valkrets, som utgöres af två eller flera kommuner, erinras om valprotokollens ofördröjliga insändande till valförrättaren och om dagen för rösternas sammanräknande.

För kallelse till elektorsval gäller i tillämpliga delar hvad om kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga stadgadt är.

(Nuvarande lydelse.)

Der elektorval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet förrättat, åt den eller dem, som fått elektorsbefattning sig uppdragen, såsom fullmagt meddela till riktigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet.

(Föreslagen lydelse.)

Der elektorval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet förrättat, åt den eller dem, som fått elektorsbefattning sig uppdragen, såsom fullmagt meddela till riktigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet.

Anm. I händelse hvad utskottet under punkten 2:o i sin hemställan föreslagit skulle vinna Riksdagens bifall, införes här efter vid styckets slutliga affattning följande tillägg: *hvilket affattas i enlighet med formulär, som af Konungen fastställes.*

2:o) att Riksdagen måtte i anledning af herr Lindblads motion antaga följande förslag till ändrad lydelse af §§ 16 och 18 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

(Nuvarande lydelse.)

§ 16.

Å landet väljes — — — —
 — — — största folkmängden eger.
 I de valkretsar — — — —
 — — — största folkmängden eger.
 Kommuner, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega dock begagna det omedelbara valsystemet, derest flertalet af de röst-

(Föreslagen lydelse.)

§ 16.

1. Å landet väljes — — — —
 — — — största folkmängden eger.
 2. I de valkretsar — — — —
 — — — största folkmängden eger.
 3. Kommuner, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega dock begagna det omedelbara valsystemet, derest flertalet af de röst-

(Nuvarande lydelse.)

berättigade så beslutar. Då förslag härom af de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat, varder sådant meddeladt Konungens Befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner infordrar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången, efter thy som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall kan frågan icke förr, än en tid af fem år derefter förflutit, å nyo upptagas. Beslutas åter förändringen, träder den i kraft vid det val, som näst efter en månad från kungörelsens utfärdande inträffar, och gäller för en tid af minst fem år, hvarefter beslut om dess upphörande kan på lika sätt som om dess införande fattas. Vid de omedelbara valen afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat; och skola för rösternas sammanräknande och fullmagts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollen insändas, för kommunerna å landet till domhafvanden och för städerna till magistraten i den stad, som största folkmängden eger.

(Föreslagen lydelse.)

berättigade så beslutar. Då förslag härom af de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat, varder sådant meddeladt Konungens Befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner infordrar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången, efter thy som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall kan frågan icke förr, än en tid af fem år derefter förflutit, å nyo upptagas. Beslutas åter förändringen, träder den i kraft vid det val, som näst efter en månad från kungörelsens utfärdande inträffar, och gäller för en tid af minst fem år, hvarefter beslut om dess upphörande kan på lika sätt som om dess införande fattas.

Vid de omedelbara valen afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat; och skola för rösternas sammanräknande och fullmagts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollen insändas, för kommunerna å landet till domhafvanden och för städerna till magistraten i den stad, som största folkmängden eger. *Dessa protokoll böra affattas i enlighet med formulär, som af Konungen fastställas.*

(*Nuvarande lydelse.*)

I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; och må, der flere riksdagsmän skolas, staden, på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar. I stad, der magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.

§ 18.

Konungens Befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra, med särskild föreskrift att elektorsval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall,

(*Föreslagen lydelse.*)

4. I stad, der magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.

5. I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; och må, der flere riksdagsmän skolas, staden, på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar.

Anm. I händelse såväl detta förslag som ock hvad utskottet under punkterna 1:o och 6:o i sin hemställan föreslagit skulle vinna Riksdagens bifall, hopföras de godkända förslagen vid paragrafens slutliga affattning.

§ 18.

Konungens Befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra, med särskild föreskrift att elektorsval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall,

(Nuvarande lydelse.)

på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringsända.

För kallelse till elektorval gäller i tillämpliga delar hvad om kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga stadgadt är.

Der elektorval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet förrättat, åt den eller dem, som fått elektorbefattning sig uppdragen, såsom fullmagt meddela till rigtigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet.

(Föreslagen lydelse.)

på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringsända.

För kallelse till elektorval gäller i tillämpliga delar hvad om kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga stadgadt är.

Der elektorval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet förrättat, åt den eller dem, som fått elektorbefattning sig uppdragen, såsom fullmagt meddela till rigtigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet, *hvilket affattas i enlighet med formulär, som af Konungen fastställes.*

Anm. I händelse såväl detta förslag som ock hvad utskottet under punkterna 1:o och 3:o i sin hemställan föreslagit skulle vinna Riksdagens bifall, hopföras de godkända förslagen vid paragrafens slutliga affattning.

3:o) att Riksdagen måtte i anledning af herr Lindblads motion antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 18 riksdagordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

(Nuvarande lydelse.)

§ 18.

Konungens Befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för

*Bih. till Riksd. Prot. 1897. 3 Saml. 10 Häft.**(Föreslagen lydelse.)*

§ 18.

Konungens Befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för

(Nuvarande lydelse.)

valet i kyrkorna kungöra, med särskild föreskrift att elektorsval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringända.

(Föreslagen lydelse.)

valet i kyrkorna kungöra, med särskild föreskrift att elektorsval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringända. *I kungörelse om omedelbart val i valkrets, som utgöres af två eller flera kommuner, erinras om valprotokollens ofördröjliga insändande till valförrättaren och om dagen för rösternas sammanräknande.*

Anm. I händelse såväl detta förslag som ock hvad utskottet under punkten 1:o i sin hemställan föreslagit skulle vinna Riksdagens bifall, erhåller stycket följande lydelse: Konungens Befallningshafvande åligger att, när val af riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för elektors- och riksdagsmannaval i kyrkorna kungöra. Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringända. *I kungörelse om omedelbart val i valkrets, som utgöres af två eller flera kommuner, erinras om valprotokollens ofördröjliga insändande till valförrättaren och om dagen för rösternas sammanräknande.*

(Nuvarande lydelse.)

För kallelse till elektorval gäller i tillämpliga delar hvad om kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga stadgadt är.

Der elektorval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet förättat, åt den eller dem, som fått elektorbefattning sig uppdragen, såsom fullmägt meddela till rigtigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet.

(Föreslagen lydelse.)

För kallelse till elektorval gäller i tillämpliga delar hvad om kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga stadgadt är.

Der elektorval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet förrättat, åt den eller dem, som fått elektorbefattning sig uppdragen, såsom fullmägt meddela till rigtigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet.

Anm. I händelse hvad utskottet under punkten 2:o i sin hemställen föreslagit skulle vinna Riksdagens bifall, införes här efter vid styckets slutliga affattning följande tillägg: *hvilket affattas i enlighet med formulär, som af Konungen fastställles.*

4:o) att Riksdagen måtte i anledning af herr Lindblads motion antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 25 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

(Nuvarande lydelse.)

§ 25.

Befinnes vid riksdagsmannaval, hvilka böra med slutna sedlar förättas, valsedel lyda å person, som ej är valbar, eller på flera eller färre, än som vid valtillfället böra väljas, eller innefattar valsedel någon tvetydighet i anseende till den eller de valdes namn, skall samma sedel anses ogild.

(Föreslagen lydelse.)

§ 25.

Befinnes vid riksdagsmannaval, hvilka böra med slutna sedlar förättas, valsedel lyda å person, som ej är valbar, eller på flera eller färre, än som vid valtillfället böra väljas, eller innefattar valsedel någon tvetydighet i anseende till den eller de valdes namn, skall samma sedel anses ogild.

(Nuvarande lydelse.)

Äro valsedlar till större antal än hälften ogilda och finnes det inverka på valets utgång, varde nytt val anställt.

(Föreslagen lydelse.)

Äro valsedlar till större antal än hälften ogilda och finnes det inverka på valets utgång, varde nytt val anställt.

Valsedlar, som vid elektors- eller riksdagsmannaval afgifvits, skola af valets förrättare inläggas under försegling och förvaras, till dess riksdagsmannavalets giltighet vederbörligen afgjorts.

5:o) att herr Lindblads i förevarande motion gjorda hemställan om skrifvelse till Kongl. Maj:t icke måtte föranleda någon Riksdagens vidare åtgärd; samt

6:o) att Riksdagen måtte i anledning af inom utskottet väckt motion antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 16 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

(Nuvarande lydelse.)

§ 16.

Å landet väljes — — — —
— — — största folkmängden eger.

I de valkretsar, som — — — —
— — — största folkmängden eger.

Kommuner, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega dock begagna det omedelbara valsystemet, derest *flertalet* af de röstberättigade så *beslutar*. Då förslag härom af de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas

(Föreslagen lydelse.)

§ 16.

1. Å landet väljes — — — —
— — — största folkmängden eger.

2. I de valkretsar, som — — — —
— — — största folkmängden eger.

3. Kommuner, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega dock begagna det omedelbara valsystemet, derest af de röstberättigade så *beslutas*. Då förslag härom af de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas ordförande eller

(Nuvarande lydelse.)

ordförande eller magistrat, varder sådant meddeladt Konungens befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner infordrar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången, efter thy som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall kan frågan icke förr, än en tid af fem år derefter förflutit, å nyo upptagas. Beslutas åter förändringen, träder den i kraft vid det val, som näst efter en månad från kungörelsens utfärdande inträffar, och gäller för en tid af minst fem år, hvarefter beslut om dess upphörande kan på lika sätt som om dess införande fattas. Vid de omedelbara valen afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat; och skola för rösternas sammanräknande och fullmagts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollen insändas, för kommunerna å landet till domhafvanden och för städerna till magistraten i den stad, som största folkmängden eger.

I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; och må, der flere riksdagsmän skola utses, staden, på sätt om val till

(Föreslagen lydelse.)

magistrat, varder sådant meddeladt Konungens Befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner infordrar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången, efter thy som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall kan frågan icke förr, än en tid af fem år derefter förflutit, å nyo upptagas. Beslutas åter förändringen, träder den i kraft vid det val, som näst efter en månad från kungörelsens utfärdande inträffar, och gäller för en tid af minst fem år, hvarefter beslut om dess upphörande kan på lika sätt som om dess införande fattas.

Vid de omedelbara valen afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat; och skola för rösternas sammanräknande och fullmagts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollen insändas, för kommunerna å landet till domhafvanden och för städerna till magistraten i den stad, som största folkmängden eger.

4. I stad, der magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna

(Nuvarande lydelse.)

stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar. I stad, der magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.

(Föreslagen lydelse.)

§ samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.

5. I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; och må, der flere riksdagsmän skola utses, staden, på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar.

Anm. I händelse såväl detta förslag som ock hvad utskottet under punkterna 1:o och 2:o i sin hemställan föreslagit skulle vinna Riksdagens bifall, hopföras de godkända förslagen vid paragrafens slutliga affattning.

Stockholm den 8 maj 1897.

På utskottets vägnar:

AXEL VILH. LJUNGMAN.

Reservationer:

af herr *Gustaf Axel Berg*, som *dels* funnit sig icke kunna godkänna det af utskottet använda sätt för uppställning af förslagen, *dels* ansett, att utskottet i fråga om val till Andra Kammaren icke bort föreslå vare sig borttagandet af stadgandet i § 16 riksdagsordningen om fullmagts utfärdande för den, som vid omedelbara riksdagsmannaval erhållit de flesta rösterna, eller införandet af nya bestämmelser derom, att elektorsval, der medelbart valsätt användes, och riksdagsmannaval, der omedelbart

valsätt begagnas, böra förrättas å sista lördagen i september månad, *att* vid de medelbara valen elektorerna skola för riksdagsmannavalet sammanträda senast å fjortonde dagen efter det de blifvit utsedde, och *att* vid de omedelbara valen röstsedlarne ovilkorligen skola sammanräknas på fjortonde dagen efter valdagen;

dels ock, med godkännande af utskottets förslag i öfrigt, hemställt,

att Riksdagen måtte antaga följande förslag till ändrad lydelse af §§ 16, 18 och 25 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

(*Nuvarande lydelse.*)

(*Föreslagen lydelse.*)

§ 16.

Å landet väljes riksdagsman medelst elektor. För hvarje kommun utses inför kommunalstämmans ordförande en elektor och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af ett tusen. Dessa elektor sammanträda till riksdagsmannaval inför domhafvanden i den domsaga, till hvilken valkretsen hör, eller, om två domsagor äro förenade till en valkrets, inför domhafvanden i den af dessa domsagor, hvilken den största folkmängden eger.

I de valkretsar, som bestå af två eller flera städer, utses inför magistraten en elektor för hvarje stad och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af femhundra. Dessa elektor sammanträda till riksdagsmannaval inför magistraten i den stad inom val-

§ 16.

1. Å landet väljes riksdagsman medelst elektor. För hvarje kommun utses inför kommunalstämmans ordförande en elektor och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af ett tusen. Dessa elektor sammanträda till riksdagsmannaval inför domhafvanden i den domsaga, till hvilken valkretsen hör, eller, om två domsagor äro förenade till en valkrets, inför domhafvanden i den af dessa domsagor, hvilken den största folkmängden eger.

2. I de valkretsar, som bestå af två eller flera städer, utses inför magistraten en elektor för hvarje stad och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af femhundra. Dessa elektor sammanträda till riksdagsmannaval inför magistraten i den stad inom val-

(Nuvarande lydelse.)

kretsen, som största folkmängden eger.

Kommuner, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega dock begagna det omedelbara valsättet, derest *flertalet* af de röstberättigade så *beslutar*. Då förslag härom af de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat, varder sådant meddeladt Konungens Befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner inforrdar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången, efter thy som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall kan frågan icke förr, än en tid af fem år derefter förflutit, å nyo upptagas. Beslutas åter förändringen, träder den i kraft vid det val, som näst efter en månad från kungörelsens utfärdande inträffar, och gäller för en tid af minst fem år, hvarefter beslut om dess upphörande kan på lika sätt som om dess införande fattas. Vid de omedelbara valen afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat; och skola för rösternas sammanräknande och fullmagts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollet insändas, för kommunerna å

(Föreslagen lydelse.)

kretsen, som största folkmängden eger.

3. Kommuner, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega dock begagna det omedelbara valsättet, derest af de röstberättigade så *beslutas*. Då förslag härom af de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat, varder sådant meddeladt Konungens Befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner inforrdar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången, efter thy, som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall kan frågan icke förr, än en tid af fem år derefter förflutit, å nyo upptagas. Beslutas åter förändringen, träder den i kraft vid det val, som näst efter en månad från kungörelsens utfärdande inträffar, och gäller för en tid af minst fem år, hvarefter beslut om dess upphörande kan på lika sätt som om dess införande fattas.

Vid de omedelbara valen afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat; och skola för rösternas sammanräknande och fullmagts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollet insändas, för kommunerna å

(Nuvarande lydelse.)

landet till domhufvanden och för städerna till magistraten i den stad, som största folkmängden eger.

I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; och må, der flere riksdagsmän skola utses, staden, på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar. I stad, der magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.

§ 18.

Konungens Befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra, med särskild föreskrift att elektorval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, veder-

Bih. till Riksd. Prot. 1897. 3 Saml. 10 Häft..

(Föreslagen lydelse.)

landet till domhufvanden och för städerna till magistraten i den stad, som största folkmängden eger. *Dessa protokoll böra affattas i enlighet med formulär, som af Konungen fastställas.*

4. I stad, der magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.

5. I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; och må, der flere riksdagsmän skola utses, staden, på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar.

§ 18.

Konungens Befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra, med särskild föreskrift att elektorval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. *I kungörelse om omedelbart val i valkrets, som utgöres af två eller flera kommuner, erinras om valprotokollens ofördröjliga insändande*

(Nuvarande lydelse.)

börande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringstända.

För kallelse till elektorsval gäller i tillämpliga delar hvad om kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga stadgadt är.

Der elektorsval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet förrättat, åt den eller dem, som fått elektorsbefattning sig uppdragen, såsom fullmägt meddela till rättigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet.

§ 25.

Befinnes vid riksdagsmannaval, hvilka böra med slutna sedlar förrättas, valsedel lyda å person, som ej är valbar, eller på flera eller färre, än som vid valtillfället böra väljas, eller innefattar valsedel någon tvetydighet i anseende till den eller de valdes namn, skall samma sedel anses ogild.

(Föreslagen lydelse.)

till valförrättaren och om dagen för rösternas sammanräknande. Skulle i någon församling offentlig gudstjänst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringstända.

För kallelse till elektorsval gäller i tillämpliga delar hvad om kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga stadgadt är.

Der elektorsval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet förrättat, åt den eller dem, som fått elektorsbefattning sig uppdragen, såsom fullmägt meddela till rättigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet, *hvilket affattas i enlighet med formulär, som af Konungen fastställles.*

§ 25.

Befinnes vid riksdagsmannaval, hvilka böra med slutna sedlar förrättas, valsedel lyda å person, som ej är valbar, eller på flera eller färre, än som vid valtillfället böra väljas, eller innefattar valsedel någon tvetydighet i anseende till den eller de valdes namn, skall samma sedel anses ogild.

(Nuvarande lydelse.)

Äro valsedlar till större antal än hälften ogilda och finnes det inverka på valets utgång, varde nytt val anställt.

(Föreslagen lydelse.)

Äro valsedlar till större antal än hälften ogilda och finnes det inverka på valets utgång, varde nytt val anställt.

Valsedlar, som vid elektors- eller riksdagsmannaval afgifvits, skola af valets förrättare inläggas under försegling och förvaras, till dess riksdagsmannavalets giltighet vederbörligen afgjorts.

af herrar *Unger* och *Nyström*, hvilka ansett, att utskottets hemställan och förslag bort affattas som följer:

»På grund af hvad hos utskottet sålunda förekommit, hemställer utskottet:

1:o) att Riksdagen måtte såsom hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af §§ 15, 16, 18 och 25 riksdagsordningen.

(Nuvarande lydelse.)

§ 15.

Val till riksdagsmän i Andra Kammaren verkställas inom *September månads utgång* näst före början af de tre år, för hvilka valen gälla.

Förordnar Konungen nya val eller afgår eljest riksdagsman för Andra Kammaren innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit, verkställas ofördröjligen inom den valkrets, som utsett den afgångne, nytt val för den återstående tiden.

(Föreslagen lydelse.)

§ 15.

1. Val till riksdagsmän i Andra Kammaren verkställas under året näst före de tre år, för hvilka valen gälla, å tid, som i 16 § bestämmes.

2. Förordnar Konungen nya val eller afgår eljest riksdagsman för Andra Kammaren innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit, verkställas ofördröjligen inom den valkrets, som utsett den afgångne, nytt val för den återstående tiden.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

§ 16.

Å landet väljes riksdagsman medelst elektor. För hvarje kommun utses inför kommunalstämmans ordförande en elektor och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af ett tusen. Dessa elektor sammanträda till riksdagsmannaval inför domhafvanden i den domsaga, till hvilken valkretsen hör, eller, om två domsagor äro förenade till en valkrets, inför domhafvanden i den af dessa domsagor, hvilken den största folkmängden eger.

I de valkretsar, som bestå af två eller flera städer, utses inför magistraten en elektor för hvarje stad och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af femhundra. Dessa elektor sammanträda till riksdagsmannaval inför magistraten i den stad inom valkretsen, som största folkmängden eger.

Kommuner, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega dock begagna det omedelbara val-sättet, derest *flertalet* af de röstberättigade så *beslutar*. Då förslag

§ 16.

1. Å landet väljes riksdagsman medelst elektor. För hvarje kommun utses inför kommunalstämmans ordförande en elektor och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af ett tusen. Dessa elektor sammanträda *tidigast å åttonde, senast å fjortonde dagen, efter det de blifvit utsedde*, till riksdagsmannaval inför domhafvanden i den domsaga, till hvilken valkretsen hör, eller, om två domsagor äro förenade till en valkrets, inför domhafvanden i den af dessa domsagor, hvilken den största folkmängden eger.

2. I de valkretsar, som bestå af två eller flera städer, utses inför magistraten en elektor för hvarje stad och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af femhundra. Dessa elektor sammanträda *tidigast å åttonde, senast å fjortonde dagen, efter det de blifvit utsedde*, till riksdagsmannaval inför magistraten i den stad inom valkretsen, som största folkmängden eger.

3. Kommuner, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega dock begagna det omedelbara val-sättet, derest af de röstberättigade så *beslutas*. Då förslag härom af

(*Nuvarande lydelse.*)

hårom af de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat, varder sådant meddeladt Konungens Befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner infordrar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången, efter thy, som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall kan frågan icke förr, än en tid af fem år derefter förflutit, å nyo upptagas. Beslutas åter förändringen, träder den i kraft vid det val, som näst efter en månad från kungörelsens utfärdande inträffar, och gäller för en tid af minst fem år, hvarefter beslut om dess upphörande kan på lika sätt som om dess införande fattas. Vid de omedelbara valen afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat; och skola för rösternas sammanräknande och fullmagts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollen insändas, för kommunerna å landet till domhafvanden och för städerna till magistraten i den stad, som största folkmängden eger.

(*Föreslagen lydelse.*)

de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat, varder sådant meddeladt Konungens Befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner infordrar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången, efter thy som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall kan frågan icke förr, än en tid af fem år derefter förflutit, å nyo upptagas. Beslutas åter förändringen, träder den i kraft vid det val, som näst efter en månad från kungörelsens utfärdande inträffar, och gäller för en tid af minst fem år, hvarefter beslut om dess upphörande kan på lika sätt som om dess införande fattas.

Vid de omedelbara valen afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat; och skola för rösternas sammanräknande, *hvilket bör ega rum å fjortonde dagen efter valdagen*, valprotokollen insändas, för kommunerna å landet till domhafvanden och för städerna till magistraten i den stad, som största folkmängden eger. *Dessa protokoll böra affattas i enlighet med formulär, som af Konungen fastställas.*

(Nuvarande lydelse.)

I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; och må, der flere riksdagsmän skola utses, staden, på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar. I stad, der magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna paragraf samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.

§ 18.

Konungens Befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra, med särskild föreskrift att elektorsval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. Skulle i någon församling offentlig guds-

(Föreslagen lydelse.)

4. I stad, der magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.

5. I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; och må, der flere riksdagsmän skola utses, staden, på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar.

6. Vid riksdagsmannaval, som enligt 15 § mom. 1 ega rum, verkställas så väl elektorsvalen, der omedelbart valsätt användes, som riksdagsmannavalen, der omedelbart valsätt begagnas, å sista lördagen i September månad.

§ 18.

Konungens Befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för elektors- och riksdagsmannaval i kyrkorna kungöra. Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterska-

(Nuvarande lydelse.)

tjenst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringstända.

För kallelse till elektorsval gäller i tillämpliga delar hvad om kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga stadgadt är.

Der elektorsval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet förrättat, åt den eller dem, som fått elektorsbefattning sig uppdragen, såsom fullmagt meddela till rättigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet.

§ 25.

Befinnes vid riksdagsmannaval, hvilka böra med slutna sedlar förrättas, valsedel lyda å person, som ej är valbar, eller på flera eller färre, än som vid valtillfället böra väljas, eller innefattar valsedel någon tvetydighet i anseende till den eller de valdes namn, skall samma sedel anses ogild.

Äro valsedlar till större antal än hälften ogilda och finnes det

(Föreslagen lydelse.)

pets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringstända. *I kungörelse om omedelbart val i valkrets, som utgöres af två eller flera kommuner, erinras om valprotokollens ofördröjliga insändande till valförrättaren och om dagen för rösternas sammanräknande.*

För kallelse till elektorsval gäller i tillämpliga delar hvad om kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga stadgadt är.

Der elektorsval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet förrättat, åt den eller dem, som fått elektorsbefattning sig uppdragen, såsom fullmagt meddela till rättigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet, *hvilket affattas i enlighet med formulär, som af Konungen fastställles.*

§ 25.

Befinnes vid riksdagsmannaval, hvilka böra med slutna sedlar förrättas, valsedel lyda å person, som ej är valbar, eller på flera eller färre, än som vid valtillfället böra väljas, eller innefattar valsedel någon tvetydighet i anseende till den eller de valdes namn, skall samma sedel anses ogild.

Äro valsedlar till större antal än hälften ogilda och finnes det

(Nuvarande lydelse.)

inverka på valets utgång, varde nytt val anställt.

(Föreslagen lydelse.)

inverka på valets utgång, varde nytt val anställt.

Valsedlar, som vid elektors- eller riksdagsmannaval afgifvits, skola af valets förrättare inläggas under försegling och förvaras, till dess riksdagsmannavalets giltighet vederbörligen afgjorts.

2:o) att herr Lindblads i förevarande motion gjorda hemställan om skrifvelse till Kongl. Maj:t icke måtte föranleda någon Riksdagens vidare åtgärd;

af herrar *Vahlin* och *Gyllensvärd*, hvilka anført:

»I likhet med utskottet anse äfven vi, att införande af en bestämd valdag skulle medföra fördelar, men i olikhet med utskottet, att dessa fördelar icke skulle bli af mera afsevärd betydelse, om ej till valdag bestämdes en söndag. Då för ett yrkande i dylikt syfte icke för närvarande åtminstone vore att förvänta någon framgång, hafva vi, för att icke beröfva de valkretsar, som redan nu medgifvas att välja å söndag, denna fördel, ansett oss icke böra biträda utskottets beslut om bestämd valdag.

I öfrigt skulle vi önskat, att utskottet tillagt sitt förslag en föreskrift om infor drande af valprotokoll, för fall, då sådana ej inkommit eller varit felaktigt affattade»;

af herr *Sjöberg*, som yttrat:

»Ehuru jag i princip ej har något emot, att en för hela landet gemensam valdag bestämmas för val till riksdagsman i Andra Kammaren, har jag dock ej kunnat godkänna det slut, hvartill utskottet kommit med anledning af herr Wallmarks motion eller att härtill föreslå sista lördagen i september månad. Jag anser nemligen att lördagen af veckans alla dagar minst lämpar sig härför, emedan, om utskottets förslag godkändes, det åtminstone hvad landsbygden angår skulle uppstå stora svårigheter för många af de röstberättigade att närvara vid valet, då de just den

dagen måste på grund af sina ekonomiska angelägenheter besöka närmast belägna stadssamhällen. I följd häraf och då vid detta ärendes behandling under föregående riksdagar det tydligen visat sig, att för bestämmandet af en gemensam valdag möta svårigheter från alla håll och att de deremot anförda skälen äro af den vikt, att afseende dervid bör fästas, har jag ansett, att utskottet bort på så sätt tillstyrka herr Wallmarks förslag, att vid riksdagsmannaval till Andra Kammaren valen böra förrättas under senare hälften af september månad. Jag får därför för min del hemställa, att Riksdagen måtte antaga följande förändrade lydelse af utskottets förslag till mom. 6 af § 16 riksdagsordningen, att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

»Vid riksdagsmannaval, som enligt 15 § mom. 1 ega rum, verkställas så väl elektorsvalen, der medelbart valsätt användes, som riksdagsmannavalen, der omedelbart valsätt begagnas, under senare hälften af september månad»;

af herr *Johnsson*, som anförde:

»Med den affattning, som gifvits utskottets under punkten 2:o i dess hemställan framlagda förslag *dels* angående tillägg till § 16 mom. 3: »Dessa protokoll böra affattas i enlighet med formulär, som af Konungen fastställas», *dels* angående tillägg till § 18 tredje stycket: »hvilket affattas i enlighet med formulär, som af Konungen fastställas», läser med skäl kunna befaras, att protokoll, hvilka i ett eller annat afseende afvika ifrån det sålunda fastställda formuläret, kunna komma att ogillas äfven i det fall, att i öfrigt tvetydigheter ej förekomma, så har jag ansett, att det föreslagna tilläget till § 16 mom. 3 bort lyda: *Formulär till ledning vid dessa protokolls affattande utfärdas af Konungen*, samt att tilläget till § 18 bort lyda: *Formulär till ledning vid detta protokolls affattande utfärdas af Konungen*»; samt

af herr friherre *Barnekow* i fråga om utskottets beslut att till gemensam valdag föreslå sista lördagen i september månad.

Herrar *Bergius*, *Boström*, *Dahn* och *Restadius* hafva begärt få här antecknadt, att de icke deltagit uti den slutliga behandlingen inom utskottet af förevarande ärenden.

Herr friherre *Wrangel von Brehmer* har anhållit få antecknadt, att han ej varit närvarande i utskottet vid den slutliga behandlingen af herr *Wallmarks* ifrågavarande motion.